

KÖZLEMÉNYEK

*

1. ábra: Antoni Judit (Vargyas 2021)

Fig. 1.: Judit Antoni (Vargyas 2021)

Elhunyt Antoni Judit (1951-2026) •

**A short obituary for Judit Antoni (1951-2026),
archaeologist and ethnographer**

Abstract

In Judit, we have lost a researcher who made a lasting impact in the fields of both prehistoric archaeology and ethnography. Her professional career started in the museums of Transdanubia (W-Hungary), in Székesfehérvár and Tata. Among her excavations, Csabdi-Télizöldes (1978-1984) is standing out as a settlement of the Lengyel culture with central significance, similar to Aszód-Papi földek. Later on she joined large surface rescue excavations in Hungary and abroad, as well as performed significant fieldwork in Oceania. She has also elaborated collections of several researchers of those regions, stored in Hungarian museum collections.

Judit was an excellent photographer and drawer. Her works are not simply illustrations but important scientific communications on material culture, which have also stood their ground independently in exhibition circumstances. Probably her most important and lasting contributions to both fields were the presentations, exhibitions reaching an audience far beyond the circle of professionals.

Archaeometry Workshop is planning to dedicate one of its forthcoming issues to her memory.

•doi: [10.55023/issn.1786-271X.2026-004](https://doi.org/10.55023/issn.1786-271X.2026-004)

2. ábra: A „Sziklától kőbaltáig” vándorkiállítás egyik tablója a gyűjteménykezelői szobában (Puskás József felvétele)

Fig. 2.: One of the tableaux of the exhibition „From rock to axe” (courtesy and photo by József Puskás)

Az archeometria lényege az inter- sőt multi-diszciplinaritás, „megtámogatván” más szempontú megközelítéssel/vizsgálatokkal, a történeti – elsősorban régészeti – jelenségeket, adatokat. Ez többnyire természettudományos, anyagtudományi megközelítést jelent. Kevesebb figyelem jut mostanában a hagyományos, humán társadalmi tudományokra – így a néprajz, nyelvészet és a különféle történeti „segédtudományok” felé.

Antoni Judit személyében olyan kutatót veszítettünk el, aki mind az ősrégészet, mind a néprajz területén maradandót alkotott. Munkásságát ezért is minden bizonnyal több oldalról fogja összegezni, értékelni a kutatás. Erre már korábban is történt kísérlet (**1. ábra**, Vargyas 2021).

Szakmai pályáját dunántúli megyei múzeumokban kezdte, így a székesfehérvári István Király Múzeumban, később Tatán, a Kuny Domonkos Múzeumban. Ásatásai közül kiemelkedő Csabdi-Télizöldes (1978-1984) anyaga, amely Aszód-Papi földekhez hasonlóan a lengyeli kultúra központi jelentőségű települése. Az ásatást jelentős mértékben önkéntesek munkájára alapozta, és a feltárás mellett technológiai kísérleteket is végeztek, így pl. kőbalta elő-

állítás és használata tárgyában (Antoni 1990, 1997). Éveken keresztül dolgozott külföldön (Svájcban), nagy felületű megelőző feltárásokon, amikor Magyarországon ezt a műfajt még kevéssé ismerték. Később a nagy felületű megelőző feltárások hazai programjaiban is jelentős részt vállalt.

Judit kitűnően fotózott és rajzolt. Ilyen irányú munkái nem egyszerűen illusztrációk, hanem a tárgyi anyag – anyagi kultúra lényegét bemutató tudományos közlemények voltak. Fotói önállóan is megállták a helyüket kiállítási körülmények között is.

Talán legfontosabb és legmaradandóbb munkái a pillanatnak szóló kiállítások voltak. Ez az első olvasatra ellentmondásos megállapítás a világhoz és a tudományhoz való különleges hozzáállást takar - elmesélni, bemutatni mindazt, amit tudunk, a természeti népekről és ezek kutatóiról, valamint a velük azonos vagy hasonló körülmények között élt őskori emberek mindennapjairól. Nekem két alkalommal is megadatott, hogy ezen kiállítások megszületését belülről – munkatársként, illetve „kurír-ként” élvezhessem. Az első a nagy sikerű „Sziklától kőbaltáig...” kiállítás volt, ami 2016 és 2021 között legalább 6 helyszínen (Szekszárd, Wosinszky Mór Múzeum; Szombathely, Savaria Múzeum; Veszprém, Laczkó Dezső Múzeum; Kaposvár, Rippl Rónai Múzeum; Marosvásárhely, Maros megyei Múzeum; Nyíregyháza, Jósa András Múzeum) adott élményt és ismereteket a neolitikum „névadó” leletéről és annak néprajzi, modern kori, de ősi technikájú párhuzamairól. Szombathelyen a kiállítást a fiatal látogatók öröme kiállítási multi-média kvíz is gazdagította. A kiállítás jelentős mértékben a Magyar Nemzeti Múzeum Ebenhöch gyűjteményére alapozódott, ezért alkalmam volt megbízott muzeológusként végig követni annak útját, a kiállítás felépülését a különböző helyszíneken. Minden múzeumban Judit beépítette a múzeum saját őskori anyagát a kiállításba, helyszínenként megújítva, felfrissítve azokat és egyben közelebb hozva a helyi látogatók szívéhez. A kiállítás veszprémi helyszínének maradványai ma is tovább élnek (2. ábra). A másik kiállítás, ahol együtt dolgoztunk, a 2019-ben Magyarországon megrendezett obszidián konferencia tiszteletére Sárospatakon bemutatott kiállítás volt, ahol az ikonikus nyersanyag földtani, régészeti és néprajzi jelentőségét, adatait mutattuk be (3-4. ábra, Sárospatak 2019 kiállítás fotói).

3. ábra: 2019. évi nemzetközi obszidián konferencia (IOC) és kiállítás Sárospatakon. A kiállítás rendezése. A képen Antoni Judit és Váradi László, kiállításrendező. (T. Biró K. felvétele).

Fig. 3.: IOC – International Obsidian Conference and exhibition at Sárospatak in 2019. Arrangement of the exhibition with Judit Antoni and László Váradi (Photo by K.T. Biró).

Munkásságát terveink szerint az *Archeometriai Műhely* egy következő számában szeretnénk részletesen is bemutatni.

T. Biró Katalin

Magyar Nemzeti Múzeum

tbk@ace.hu

Felhasznált irodalom

VARGYAS G.: Antoni Judit 70 éves. *Néprajzi Hírek*, 2021/2 60–65.

ANTONI J. (1990): Neolitikus eszközkészítés és használat. (A lengyeli kultúra eszközanyaga, valamint annak technológiai párhuzamai Melanéziában). *Kandidátusi disszertáció*. Budapest, 248 p.

ANTONI J. (1997): Ethnoarcheológiai kísérletek. I. Csiszolt kőeszközök készítése és használata. *Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Múzeumainak Közleményei* 5 57–75.

4. ábra: 2019. évi nemzetközi obszidián konferencia (IOC) és kiállítás Sárospatakon. Részlet a kiállítási multimédiából (Antoni J. felvételének felhasználásával)

Fig. 4.: IOC – International Obsidian Conference and exhibition at Sárospatak in 2019. Details from the exhibition multimedia (using the photo by J. Antoni)